

Lesley-Ann Jones

FREDDIE
MERCURY

Live Aid

‘Door dit concert te organiseren doen we iets positiefs. We maken mensen bewust van de hongersnood en hopen dat ze luisteren en geld zullen doneren. Als mensen sterven van de honger moeten we dat als een gezamenlijk probleem beschouwen. Soms voel ik me wel machteloos. Maar deze keer kan ik mijn steentje bijdragen.’

FREDDIE MERCURY

‘Het was het ideale podium voor Freddie Mercury: de hele wereld aan zijn voeten.’

BOB GELDOLF

Ooit waren politici grote redenaars. Die kunstvorm is in de twintigste eeuw dramatisch in verval geraakt. Als een van de weinige overgebleven disciplines kan juist popmuziek – hoe onwaarschijnlijk die voorhoederol ook klinkt – menigtes van duizenden mensen bereiken en in bedwang houden met slechts een stem en wat instrumenten. Filmsterren kunnen dit niet. Televisiesterren komen hier niet eens bij in de buurt. Misschien is de rocksuperster wel de laatste grote en onweerstaanbare beroemdheid van onze tijd.

Dit kwam bij me op toen ik op de dag van het Live Aid-concert van 1985 tussen de coulissen stond in het Wembley Stadion. Ik stond daar met John Entwistle, de bassist van The Who, en zijn vriendin Max. We keken in de verzengende hitte naar Freddie's optreden voor bijna 80.000 mensen

en voor een televisiepubliek van... wie weet? In de achterliggende jaren is er veel over de aantallen gespeculeerd, maar ergens tussen de 400 miljoen en 1,5 miljard mensen hebben Live Aid wereldwijd bekeken.

Nonchalance, humor, durf en sexappeal, Freddie gooide alles in de strijd. Wij keken met open monden toe. Hij kwam met zijn stem bijna niet boven het oorverdovende lawaai van de menigte uit. Het deed hem niet. Zijn ongepolijste charisma dat het publiek in de ban hield, was zo krachtig dat je het bijna kon ruiken. Backstage stopten de meest legendarische figuren uit de popmuziek met waar ze mee bezig waren en keken machteloos toe hoe hun rivaal de show stal. Freddie wist heel goed wat hij deed. Achttien minuten lang heerste deze ongekroonde koning van de rockmuziek. De hele wereld hield hij in zijn greep.

Geluk zit in een klein hoekje. Dat Bob Geldof in november 1984 onderweg in een taxi wat in zijn dagboek krabbelde: dat was mazzel. Uit de krochten van zijn hersenen, 'een slagveld van conflicterende gedachten', zoals hij het later beschreef, dreven rudimentaire liedteksten boven die weldra een enorme impact zouden krijgen op de wereld. Dit gebeurde kort nadat hij Michael Buerks afgrijselijke beelden van het door honger geteisterde Ethiopië op het BBC-nieuws had gezien.

Onder de indruk van de televisiebeelden over dit leed van Bijbelse proporties, voelde Geldof zich zowel geschokt als machteloos. Intuïtief voelde hij dat hij hier een rol in moest gaan vervullen. Maar hij had geen idee hoe. Dus moest hij doen waar hij goed in was: een hit schrijven, waarvan de opbrengsten ten goede zouden komen aan de ontwikkelingsorganisatie Oxfam. Maar zijn Ierse punkband The Boomtown Rats was aan het aftakelen. Sinds 1980 hadden ze geen top 10-hit meer gehad. Hun hoogtepunt hadden ze in 1979 met de nummer 1-hit 'I Don't Like Mondays'. Muziek liefhebbers, zo wist hij, zouden massaal een single voor een goed doel aanschaffen, als de artiest maar populair genoeg was. En rond de feestdagen zou een kerstnummer hoog kunnen scoren. Het was een kwestie van het vinden van de juiste sympathieke ster om een single op te nemen. Maar hoeveel beter zou het niet zijn om een uitgelezen gezelschap aan sterren over te halen samen een plaat te maken.

Bob sprak met Midge Ure, wiens band Ultravox die week in *The Tube* optrad – een popprogramma op Channel 4 dat gepresenteerd werd door Bobs toen aanstaande vrouw, wijlen Paula Yates. Midge stemde ermee in om Geldofs tekst op muziek te zetten en enkele arrangementen te maken. Daarna ging Bob naar Sting, Simon le Bon (de zanger van Duran Duran) en Gary en Martin Kemp van Spandau Ballet. Zijn lijst met muziekgrootheden werd steeds langer naarmate de tijd vorderde. Vele namen werden toegevoegd: Boy George, Frankie Goes To Hollywood, Paul Weller van The Style Council, George Michael en Andrew Ridgeley van Wham! en Paul Young. Ook Francis Rossi en Rick Parfitt van Status Quo stemden gewillig in. Phil Collins en Bananarama volgden meteen. David Bowie en Paul McCartney, die elders verplichtingen hadden, deden op afstand mee. Hun bijdragen stuurden ze naar Geldof die ze later op de single dubde. Sir Peter Blake, wereldberoemd door zijn cover van het Beatles-album *Sgt Pepper's Lonely Hearts Club Band*, werd gecharterd om de platenhoes te illustreren. Band Aid zag het licht; de naam was een woordspeling op een bekend merk pleister. Dit was een band die de wereld zou 'verbinden'.

'Do They Know It's Christmas?' werd op 25 november 1984 gratis opgenomen in de Sarm West Studios van Trevor Horn in Notting Hill, West-Londen. Vier dagen later kwam de single uit.

Op nummer 1 die week stond de aantrekkelijke Schotse zanger Jim Diamond, met zijn sublieme tijdloze ballad 'I Should Have Known Better'. Hoewel Jims groep PhD in 1982 een hit had gehad met 'I Won't Let You Down', had hij solo nog nooit een hit gescoord. De genereuze Jim verblufte de muziekindustrie in een interview over zijn succes in de hitlijst. 'Ik vind het fantastisch om op 1 te staan,' zei hij, 'maar ik wil dat de mensen volgende week niet mijn plaat kopen, maar die van Band Aid.'

'Ik kon mijn oren niet geloven,' zei Geldof. 'Als zanger die al vijf jaar geen nummer 1-hit had gescoord – en ik weet hoe belangrijk dat voor hem was –, gaf hij toch zijn eerste plaats zomaar op voor anderen. Dat was oprecht onbaatzuchtig.'

De week erna schoot 'Do They Know It's Christmas?' regelrecht naar de nummer 1-notering in het Verenigd Koninkrijk. Het werd de snelst verkopende single sinds de oprichting van de hitlijst in 1952. In de eerste

week alleen al werden er 1 miljoen exemplaren van verkocht. Het nummer bleef vijf weken op 1 staan en er werden meer dan 3,5 miljoen exemplaren van verkocht. Het werd Englands meest verkochte single aller tijden – en maakte een eind aan de negen jaar durende hegemonie van Queens magnum opus ‘Bohemian Rhapsody’. ‘Do they Know It’s Christmas?’ werd pas in 1997 overtroffen door Elton John’s double-A-side liefdadigheidssingle ‘Candle in the Wind/Something about the Way You Look Tonight’, een hernieuwde opname als eerbetoon aan de overleden prinses Diana.

‘De bandleden van Queen waren absoluut teleurgesteld dat ze niet waren gevraagd om mee te doen met “Do They Know It’s Christmas?”’, geeft Spike Edney toe. Deze sessiemuzikant speelde op verschillende tournees als het vijfde bandlid van Queen. Hij leverde bijdragen op keyboard, als zanger en als slaggitarist en werd bekend toen hij bij The Boomtown Rats en nog een reeks andere grote namen speelde.

‘Ik was op een tournee van de Rats met Geldof, en ik vertelde Bob dat Queen zich gepasseerd had gevoeld. Hij vertelde toen dat hij bezig was een show te organiseren en dat hij Queen zeker zou uitnodigen om op te treden. Op dat moment dacht ik: bullshit, die is gek. Dat krijgt hij nooit voor elkaar.’

Maar de reactie van de muziekwereld op wat Geldof tot dusverre had bereikt, deed iets anders vermoeden. Meteen na de verovering van de Britse hitlijsten ontstond Amerika’s bijdrage in de vorm van supergroep USA for Africa en hun single ‘We Are The World’. Geschreven door Michael Jackson en Lionel Richie en geproduceerd door Quincy Jones en Michael Omartian. De sessie bracht de beroemdste en meest legendarische artiesten van de wereld bij elkaar. De single werd in januari 1985 opgenomen in de A&M Studios in Hollywood en kende een sterbezetting met onder meer grootheden als Diana Ross, Bruce Springsteen, Smokey Robinson, Cyndi Lauper, Billy Joel, Dionne Warwick, Willie Nelson en Huey Lewis. Meer dan vijfenveertig Amerikaanse toptiesten deden mee. Nog eens vijftig moesten afgewezen worden. Bij de ingang van de studio werden de uitverkoren sterren geconfronteerd met een bord waarop stond: ‘Ego’s inleveren bij de garderobe alstublieft.’

Ook kregen ze te maken met een iele Stevie Wonder, die hen waarschuwde dat als de single niet het vereiste niveau had en de artiesten niet in staat bleken hem in één keer op te nemen, ze door hem en zijn eveneens blinde collega Ray Charles naar huis zouden worden gereden. Er werden meer dan 20 miljoen platen verkocht en het was de snelst verkopende popsingel ooit in Amerika.

Na het uitkomen van het uitdagende Queen-album *The Works* zette Bob Geldof een volgende stap met zijn hulpcampagne. Hij kondigde plannen aan voor het grootste, meest ambitieuze popconcert ooit. Omdat Queen niet was gevraagd voor de single van Band Aid, gingen de bandleden ervan uit dat ze ook voor dit project geen vanzelfsprekende keuze waren. Achteraf lijkt dit ironisch. Zij hadden op dat moment een carrière van vijftien jaar achter de rug, met een ongeëvenaard assortiment aan albums, singles en videoclippen. Royalty's liepen in de miljoenen en ze hadden de meeste muziekprijzen ooit in de wacht gesleept. Dit alles dankzij hun muzikaliteit die stijlen omvatte als rock, pop, opera, rockabilly, disco, funk en folk. Toch leek Queen op zijn retour. De band was tussen augustus 1984 en mei 1985 lang van huis geweest om hun album *The Works* te promoten. In het kader van deze promotie speelden ze in januari 1984 live op het Rock in Rio-festival voor 325.000 fans. Maar de tour werd overschaduwed door problemen. Er was zelfs sprake van dat de band uit elkaar zou gaan.

‘Ze waren duidelijk de weg kwijt,’ bevestigt Spike Edney. ‘De tijden waren veranderd, we waren bezig met nieuwe soorten muziek. Het draaide allemaal om New Romantics, Spandau Ballet en Duran Duran. Er zijn geen redenen aan te wijzen voor succes of falen – en er zijn ook geen garanties voor te bedenken. Het liep al een tijdje niet lekker voor Queen, vooral in Amerika. Er gingen dingen fout met hun Amerikaanse platenmaatschappij. Hun vertrouwen was geschaad. Misschien reageerden ze dat wel wat af op elkaar. Wie zou dat niet gedaan hebben?’

‘Ach, mensen maken nu eenmaal ruzie,’ redeneert goede vriend, mees-terlijk toetsenist en voormalig Strawbs- en Yes-man, Rick Wakeman. ‘Dat bandleden ruziemaken is begrijpelijk: bij welke andere baan zit je nou constant op elkaars lip? Onderweg ontbijt je samen, je reist samen naar je werk,

je eet altijd met elkaar. De enige tijd die je voor jezelf hebt is wanneer je slaapt. En dat nog niet eens altijd. Al ben je nog zulke goede vrienden, er komt een dag waarop je tegen jezelf zegt: “Als die vent zich nog één keer op zijn kop krabt, steek ik hem neer.” Je moet leren elkaar de ruimte te geven. Als je maar de goede muziek maakt, dan maakt het niet uit of je boos op elkaar wordt, of dat de een naar een coffeeshop gaat, een ander gaat oefenen en weer een ander ertussenuit knijpt naar een voetbalwedstrijd. Breng vier of vijf mensen samen, extreme creatievelingen die fantastische dingen doen met hun geest, handen en stemmen, en je hebt alle ingrediënten voor vuurwerk bij elkaar. In dat opzicht verschilt Queen niet van de rest van ons.’

Na de promotietour van het gitaarloze en zeer dansbare album *Hot Space* in 1982 waren Freddie Mercury, Brian May, Roger Taylor en John Deacon uit elkaar gegaan om zich te concentreren op hun solocarrières. In het bijzonder Brian met Eddie Van Halen in het Star Fleet Project, en Freddie met zijn soloalbum. In augustus 1983 kwamen ze weer bij elkaar om samen te werken aan *The Works*, hun tiende studioalbum en eerste cd. ‘Radio Ga Ga’ was de eerste single hiervan. Op *The Works* stonden ook het hardrocknummer ‘Hammer to Fall’, de droefgeestige ballad ‘Is This the World We Created...?’ en het controversiële ‘I Want to Break Free’ met de extravagante videoclip. De clip was losjes gebaseerd op de Britse soapserie *Coronation Street*. Hoewel ‘I Want to Break Free’ enorm populair werd in Engeland en andere landen, voelde het conservatieve Midden-Amerika zich erdoor beledigd en ergerden veel fans zich eraan.

Bovendien – en dat was nog erger – had Queen de culturele boycot van het door apartheid verscheurde Zuid-Afrika geschonden. De band gaf er concerten, net als Rod Stewart, Rick Wakeman, Status Quo en anderen. Queen kreeg veel kritiek op de shows van oktober 1984 in Sun City, het casino-, golf- en vakantieoord van Sol Kerzner in Bophuthatswana. De band werd zelfs beboet en op de zwarte lijst van de British Musicians’ Union geplaatst. Voor de in Afrika geboren Freddie was dit een karikatuur van rechtvaardigheid. De band werd pas in 1993 weer van de lijst gehaald toen de rassenscheiding ten einde kwam, een jaar voordat Nelson Mandela tot president van Zuid-Afrika werd gekozen. Queen werd jaren later een fervent en actief supporter van Mandela.

‘Ik verdedigde Queen toen ze in Zuid-Afrika gingen optreden,’ verkondigt Rick Wakeman. ‘Ik gaf er ook concerten in het tijdperk van de apartheid, met een orkest dat bestond uit zwarte Zoeloes, Aziaten en blanken. Ik maakte daar het album *Journey to the Centre of the Earth* en werd aan het kruis genageld door de Britse pers. Toen ik het probeerde uit te leggen, wilden ze niet luisteren. Muziek is niet “zwart” of “wit”, het is gewoon een orkest, een koor. Door daar te spelen steunde ik niet het apartheidsregime. George Benson ging erheen. Diana Ross ging erheen. Waarom konden gekleurde mensen er wel heen en blanken niet? Dat is racistisch op zich. Shirley Bassey ging erheen en zei: “In godsnaam, ik ben half zwart en half Welsh, erger kan het niet.” Dus toen Queen naar Zuid-Afrika ging, juichte ik dat van harte toe. Ze zetten de stupiditeit van dat alles in de schijnwerpers en vestigden de aandacht op het feit dat muziek geen seks-, culturele of rassengrenzen heeft. Het is voor iedereen.’

De *global jukebox* van Live Aid zou op 13 juli 1985 in twee enorme stadions worden gehouden. Het Wembley Stadion in Londen en het John F. Kennedy Stadion in Philadelphia in de Verenigde Staten waren binnen een mum van tijd helemaal uitverkocht. Maar de organisatie ervan bleek een logistieke nachtmerrie.

‘Toen Bob voor het eerst bij me op kantoor kwam om de organisatie te bespreken, dacht ik dat hij me voor de gek hield,’ herinnert promotor Harvey Goldsmith zich. ‘In 1985 waren er nog geen faxapparaten, laat staan computers, mobiele telefoons etc. We werkten met telex en vaste telefoons. Ik herinner me dat we op een middag in mijn kantoor zaten met een grote satellietkaart en een oude passer. We probeerden uit te zoeken welk bereik de satellieten op bepaalde tijdstippen zouden hebben. Toen we naar de BBC gingen, sloeg Bob met zijn vuist op tafel en eiste hij zeventien uur live zendtijd – dat was revolutionair. Toen de BBC eenmaal had toegezegd, konden we dat als argument gebruiken om andere zenders van over de hele wereld over de streep te trekken. Het was voor het eerst dat dit gebeurde en het was mijn taak om de boel te coördineren.’

Daarna stond de organisatie voor de uitdaging om wereldsterren, die soms al hadden bijgedragen aan de liefdadigheidssingles, over te halen om te helpen nog meer geld in te zamelen voor de slachtoffers van de

hongersnood. Het werd een geweldige revanche van de muziekgemeenschap op de overheden die werkeloos hadden toegekeken bij de massale sterfte.

‘Het waren die idioten uit de popmuziek, die het voor elkaar kregen,’ stelt Francis Rossi van Status Quo. ‘Ik word nog steeds kwaad als ik eraan terugdenk. Ik geloof dat als iedereen had samengewerkt – als we toen de omvang hadden geweten van wat we hadden kunnen bereiken –, we dan de oliegiganten als de BP’s en de Shells en andere multinationals hun steentje hadden kunnen laten bijdragen. We hadden wel twintig keer zo veel geld kunnen ophalen. Je moet me niet vertellen dat de regeringen niet in staat waren de wetgeving rond reclame te omzeilen. Alle multinationals hadden erbij betrokken kunnen worden en het resultaat was mega geweest. Maar een dergelijke aanpak was toen onontgonnen terrein. Tegenwoordig denken we anders over Live Aid. Maar alle eer gaat nog altijd naar Bob. Hij heeft iets opgezet wat weinigen vóór hem hadden gekund.’

Hoe kreeg Bob Geldof Queen zover om mee te doen?

‘Bob vroeg me om de band te polsen of ze ervoor voelden. Dat deed ik toen ik met Queen op tournee was in Nieuw-Zeeland,’ zegt Spike Edney. ‘Waarop ze antwoordden: “Waarom vraagt hij ons dat niet zelf?” Ik legde uit dat hij bang was dat ze de uitnodiging af zouden slaan. Ze klonken niet overtuigd, maar waren bereid het voorstel te overwegen. Ik gaf dit door aan Bob en hij nam officieel contact op met Jim Beach, de manager van Queen.’

Geldof legde later uit hoe hij hen over de streep trok. ‘Ik was Jim helemaal achterna gereisd naar een kleine badplaats waar hij verbleef en ik zei tegen hem: “In godsnaam, wat mankeert hen?” Waarop Jim antwoordde: “Ach, je weet wel, Freddie is gevoelig.” Dus zei ik: “Zeg tegen die ouwe nicht dat dit het grootste evenement is dat er ooit heeft plaatsgevonden – deze megashow.”

Uiteindelijk kwamen ze terug van hun tournee en zeiden: “Oké, we doen het.” Ik dacht, fantastisch. En toen ze dan eindelijk optraden op Live Aid, waren ze de beste band van de dag. Of het je smaak was of niet. Zij speelden op hun best, ze hadden het beste geluid en ze gebruikten hun tijd optimaal. Ze begrepen het concept van de global jukebox, zoals ik het

aan ze had uitgelegd. Ze stonden er en speelden de ene hit na de andere. Het was ongelooflijk. Ik was boven in de Appeals-box in het Wembley Stadion, toen ik dat geluid hoorde. Ik dacht, mijn God, wie krijgt dit voor elkaar?’

Geldof kon niet weten dat geluidsman James ‘Trip’ Khalaf net voor het optreden om 18.40 uur naar voren was gegaan om het geluid te ‘checken’. Niemand wist het. Hij had stiekem wat met de begrenzers gerommeld...

‘We klonken harder dan de rest op Live Aid,’ bekende Roger Taylor. ‘In een stadion moet je de menigte overweldigen!’

‘Ik ging naar buiten,’ zei Geldof, ‘en zag dat het Queen was. Ik keek naar het publiek dat helemaal uit zijn dak ging. De band was fantastisch. Ik denk dat ze achteraf opgetogen waren – vooral Freddie. Het was het perfecte podium voor hem: de hele wereld aan zijn voeten. En hij kon zich helemaal uitleven met “We Are the Champions” en dergelijke hits. Mooier kon het niet!’

‘We kenden Bob helemaal niet,’ merkte John Deacon op in een van de zeldzame interviews die hij gaf. ‘Het waren vooral nieuwere artiesten die aan “Do They Know It’s Christmas?” hadden meegewerkt. Maar voor het evenement wilde hij juist de gevestigde namen hebben. Onze eerste reactie was... we wisten het niet – slechts twintig minuten en geen soundcheck! Toen duidelijk werd dat het doorging, waren we net klaar met een tournee door Japan. We zaten samen te eten in een of ander hotel en bespraken of we het moesten doen of niet. Toen hebben we de knoop doorgehakt en ja gezegd. Live Aid was een dag waarop ik trots was dat ik in de muziekbusiness zat. Die dagen zijn er niet veel. Maar het was een geweldige dag. Mensen vergaten de rivaliteit. Het was een mooie morele opkikker, ook voor ons, omdat het ons bewust maakte van de omvang van onze aanhang in Engeland en ons bevestigde in wat we als band te bieden hadden.’

‘Er was niets magisch aan hoe we de set in elkaar draaiden,’ bekent Spike Edney. ‘We overlegden met elkaar welke nummers we zouden spelen en kwamen uiteindelijk op het idee om een medley van hits te doen. Niks geheimzinnigs aan. Als je een hoop nummers hebt en je kunt niet kiezen, is dat het meest voor de hand liggende. Het was allemaal erg nuchter en zakelijk, maar de timing was natuurlijk wel perfect. Elk bandlid